

Pressemelding fra utvalget som har vurdert hvordan tillatelsessystemet for akvakultur bør innrettes for fremtiden:

Helhetlig forvaltning av akvakultur for bærekraftig verdiskaping

Dato: 28. september 2013

Et regjeringsoppnevnt utvalg ledet av Linda Nøstbakken har vurdert hvordan tillatelsessystemet for akvakultur bør innrettes for fremtiden. Utvalget har en rekke forslag som er presentert i utvalgets utredning NOU 2023: 23 *Helhetlig forvaltning av akvakultur for bærekraftig verdiskaping*.

Bærekraftig verdiskaping

Akvakulturnæringen er en av Norges største eksportnæringer. Akvakultur omfatter blant annet fiskeoppdrett, skalldyroppdrett og dyrking av tang og tare. Norsk akvakulturvirksomhet domineres i dag av produksjon av laks og regnbueørret. Akvakulturnæringen står overfor betydelige utfordringer knyttet til miljø, biosikkerhet og fiskevelferd.

Utvalgets forslag til et helhetlig forvaltningssystem for akvakultur er rettet mot størst mulig verdiskaping innenfor bærekraftige rammer. Dette innebærer å ivareta og balansere hensynene til klima og miljø, økonomisk vekst og en akseptabel fordeling av verdiskapingen.

- Utvalget anbefaler at et nytt, helhetlig forvaltningssystem for akvakultur gir sterkere incentiver til bærekraftige valg som ivaretar biosikkerhet og miljø. Dette vil dessuten muliggjøre vekst i akvakulturnæringen også i framtiden, sier utvalgsleder Linda Nøstbakken.

Handlingsregler for bærekraftig vekst og drift

Utvalget foreslår blant annet at regulering av akvakultur er basert på handlingsregler for bærekraftig vekst og for drift, for å sikre størst mulig bærekraftig verdiskaping. Dette innebærer strengere krav til å redusere miljøpåvirkningen i områder hvor dette er en særlig utfordring.

- Reguleringen av akvakultur bør i større grad enn i dag være direkte rettet mot akvakulturvirksomhetens faktiske påvirkning på miljøet. Dette er mer effektivt enn dagens indirekte regulering gjennom tillatelser, sier Linda Nøstbakken

Økt tillatelseskapasitet ved oppfyllelse av særskilte miljøkrav (miljøfleksibilitet)

Utvalget foreslår at det innføres en ordning med «miljøfleksibilitet» som må utredes i mer detalj. Det innebærer at aktørene gis mulighet til å øke produksjonen ved å velge produksjonsteknologi med lavere miljøpåvirkning, for eksempel mindre utslipp av lakselus, enn konvensjonell teknologi. Etter utvalgets forslag vil miljøfleksibilitet være en integrert del av det ordinære tillatelsessystemet. Det vil derfor ikke være behov for en egen miljøteknologitillatelse.

Forslaget vil legge til rette for økt samlet produksjon uten at dette forverrer miljøbelastningen, ved at de som ønsker å øke produksjonen gjennom å benytte null- eller lavutslippsteknologi får anledning til dette.

- Forslaget om miljøfleksibilitet i tillatelsene vil styrke insentivene til å investere i og ta i bruk teknologi med lavere utslipp. I tillegg vil det at reguleringen i større grad rettes mot faktisk miljøpåvirkning og sikrer at denne er akseptabel også styrke insentivene for å ta i bruk lavutslippsteknologi, sier Linda Nøstbakken.

Akvakulturtillatelser som virkemiddel

Utvalget foreslår at alle akvakulturtillatelser omfatter to elementer: en selskapstillatelse og en lokalitetstillatelse. Lokalitetstillatelsen bør kun begrense det geografiske arealet til lokaliteten, og den bør være uten mengdebegrensning. Omfanget av akvakulturvirksomheten på lokaliteten vil imidlertid bli begrenset av bestemmelser i øvrig regelverk og tillatelser etter annet lovverk, for eksempel utslippstillatelser. Selskapstillatelsen bør ha en mengdebegrensning for å ivareta miljø- og biosikkerhetshensyn, begrense samlet påvirkning på omgivelsene og andre aktører, samt sikre effektiv allokering av nye tillatelser ved auksjon eller tilsvarende. Utvalget foreslår at all akvakulturvirksomhet som påvirker relevante begrensende miljøforhold i sjø omfattes av samme type selskapstillatelse, uavhengig av hvor produksjonen skjer.

- Utvalget mener tildelingssystemet for akvakulturtillatelser bør innrettes slik at akvakultur med lik påvirkning på miljøet, har sammenlignbare rammevilkår uavhengig av hvor akvakulturvirksomheten skjer, sier Linda Nøstbakken.

Tidsbegrensning av akvakulturtillatelser

Utvalget mener prinsipielt at både nye og eksisterende selskapstillatelser bør være tidsbegrensede. Likevel mener utvalget at det ikke bør innføres en tidsbegrensning på selskapstillatelser til laks, ørret og regnbueørret som er en akvakulturnæring med modne verdikjeder og grunnrentebeskatning. Utvalget mener det ikke er behov for å innføre tidsbegrensning på lokalitetstillatelser.

Tillatelser til særlige formål og med særlige driftsvilkår bør i all hovedsak unngås

Akvakulturtillatelser har lenge vært et sentralt virkemiddel som har blitt brukt til å ivareta en rekke hensyn. Ulike typer akvakulturtillatelser er tildelt for å fremme særlige formål eller med særlige driftsvilkår. Utvalget foreslår å avvikle tillatelser til visningsformål, undervisningsformål og fiskepark. Utvalget mener at særskilte driftsvilkår ikke bør knyttes direkte til akvakulturtillatelser, og at tillatelser med slike vilkår bør konverteres til ordinære tillatelser.

- Utvalget mener særtillatelser er et kostbart og lite gjennomslagskraftig virkemiddel som i flere tilfeller har vist seg å ikke gi tilstrekkelig måloppnåelse. Omfattende bruk av særlige driftsvilkår i akvakulturtillatelser fører til dårligere ressursforvaltning, unødvendig byråkrati og redusert verdiskaping. Mer generell regulering kan ivareta de samme hensynene på en mer effektiv måte, sier Linda Nøstbakken.

Utvalget anbefaler at de regulatoriske rammene for bruk av slaktemerd utredes nærmere. Dagens ordning med forskningstillatelser må gjennomgås for å sikre at tillatelseskapasitet gitt til forskning oppfyller formålet på en effektiv måte.

Særskilte tillatelser til stamfisk bør etableres eller videreføres for arter der det er aktuelt å drive avl, men slik at tillatelsene kun brukes til systematisk avlsarbeid. Skillet mellom settefisk og matfisk i tillatelser for akvakultur av fisk bør utredes nærmere med sikte på opphevelse.

Bedre arealplanlegging og bedre lokalitetsstruktur

Tilgang på tilstrekkelig egnet areal er en grunnleggende forutsetning for akvakultur. Utvalget mener revidering av arealplaner bør samordnes i større områder. Utvalget foreslår blant annet at en statlig myndighet bør overta større deler av ansvaret og myndighet for å utarbeide og vedta arealplaner for sjøområdene.

- Utvalget mener det er behov for bedre arealplanlegging for akvakultur og bedre lokalitetsstruktur, sier Linda Nøstbakken.

Om utvalget

Utvalget ble oppnevnt av regjeringen Solberg ved kongelig resolusjon 8. oktober 2021 for å vurdere hvordan tillatelsessystemet for akvakultur bør innrettes for fremtiden. 29. november 2021 besluttet regjeringen Støre at utvalget skulle videreføres med et noe justert mandat og sammensetning. Utvalget ble 19. april 2023 tildelt et tilleggsmandat.

- Utvalget fikk et bredt mandat, og arbeidet har vært omfattende, men også interessant og lærerikt. Utvalget har jobbet godt sammen, og vi er glade for å kunne presentere et forslag som vi står samlet bak, sier utvalgsleder Linda Nøstbakken.

Utvalget har hatt følgende sammensetning:

- Linda Nøstbakken, forskningsdirektør, Statistisk Sentralbyrå, Bergen (leder)
- Elisabeth Aune, seniorrådgiver, Vestland fylkeskommune, Florø
- Hans V. Bjelland, forskningssjef, Sintef Ocean, Trondheim
- Irene Vanja Dahl, professor, Universitetet i Tromsø, Tromsø
- Henrik Hareide, partner, BøeHareide AS, Bergen
- Katinka Holtsmark, postdoktor, Universitet i Oslo, Oslo
- Håvard Høgstad, daglig leder, Arnøy Laks AS, Skjervøy
- Kristine Landmark, styrearbeider, Ålesund
- Ola Mestad, professor, Universitetet i Oslo, Oslo
- Geir Lasse Taranger, forskningsdirektør, Havforskningsinstituttet, Bergen
- Kine Asper Vistnes, nestleder, Fellesforbundet, Alstahaug

Presentasjon av utredningen

Utvalget vil i tillegg til fremleggelse av utredningen på pressekonferansen 28. september arrangere åpne møter hvor utredningen presenteres. Dette skjer i Bergen 6. oktober (morgen), i Trondheim 11. oktober (ettermiddag) og i Tromsø 12. oktober (morgen). Mer informasjon om disse arrangementene finnes på utvalgets hjemmeside på havbruksutvalget.no.